

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто особливості управління капіталом підприємства. Узагальнено завдання, які вирішує управління власним капіталом, досліджено чинники, які впливають на структуру капіталу. Обґрунтовано важливість проведення моніторингу управління власним капіталом

Ключові слова: капітал, власний капітал, структура капіталу, структура, моніторинг

Abstract

Features of enterprise capital management are considered. The tasks, which solves the management of own capital, are generalized, factors influencing the structure of capital are investigated. The importance of monitoring the management of own capital is substantiated

Keywords: capital, own capital, structure of capital, structure, monitoring

Вступ

У сучасних умовах соціально-економічного розвитку важливим фактором розвитку будь-якого підприємства є потік власних та залучених фінансових ресурсів. Особливого значення, зважаючи на низький рівень іноземного та внутрішнього інвестування економіки, дорогих кредитів, набувають власні фінансові ресурси. Питання, пов'язані із власним капіталом є предметом дослідження багато зарубіжних та вітчизняних вчених, зокрема такі як І. О. Бланк, А. Сміт, Д. Рікардо, Г.Г. Кірейцев, В.М. Івахненко, С.М. Ілляшенко, І.Й. Яремко та інші. Разом з тим, зважаючи на роль власного капіталу в діяльності підприємств, дане питання потребує подальшого розгляду.

Метою даної роботи є узагальнення особливостей управління власним капіталом підприємства.

Результати дослідження

Управління власним капіталом підприємства є складовою системи управління усім капіталом. Управління капіталом – це управління структурою і вартістю джерел фінансування (пасивів) з метою підвищення рентабельності власного капіталу та здатності підприємства платити дохід кредиторам і співвласникам підприємства [1].

Управління капіталом на підприємстві повинно ґрунтуватись на створенні інформаційної системи обліку, контролю капіталу, а також його аналізу відповідно до стратегії та оперативних завдань підприємства. Управління власним капіталом – це система узгодження елементів, задач, принципів, які займаються регулюванням процесу розробки та реалізації управлінських рішень щодо руху власного капіталу в заданих параметрах.

Управління капіталом підприємства направлене на вирішення таких основних завдань [2, с. 259-262]:

1. Формування достатнього обсягу капіталу, що забезпечить необхідні темпи економічного розвитку підприємства.
2. Оптимізація розподілу сформованого капіталу за видами діяльності та напрямками використання.
3. Забезпечення умов досягнення максимальної доходності капіталу при запланованому рівні фінансового ризику.
4. Забезпечення мінімізації фінансового ризику, пов'язаного з використанням капіталу, при запланованому рівні його доходності
5. Забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства у процесі його розвитку.

6. Забезпечення достатнього рівня фінансового контролю над підприємством з боку його засновників.

7. Забезпечення достатньої фінансової гнучкості підприємства.

8. Оптимізація обороту капіталу.

9. Забезпечення своєчасного реінвестування капіталу.

Система ефективного управління власним капіталом включає наступні етапи:

1. Оцінка наявних стимулів для заохочення управлінців і господарників за позитивні результати діяльності.

2. Звернення до минулого досвіду управління власним капіталом підприємства, а також до позитивного досвіду інших господарюючих суб'єктів, як вітчизняних, так і зарубіжних.

3. Формулювання проблеми у тій сфері діяльності, де виявлені проблеми використання власного капіталу. Організація системи управління власним капіталом підприємства має забезпечити розв'язання проблем недостатності оборотного капіталу, труднощів при здійсненні розрахунків із постачальниками, різкого зменшення кількості замовлень, зменшення обсягу продажу через появу нових конкурентів, наявності збитків, конфлікту між ланками керівництва товариства, звільнення висококваліфікованих працівників.

4. Пошук альтернативного управлінського рішення.

5. Збір даних та їх прогнозування.

6. Встановлення критеріїв ефективності.

7. Прийняття управлінського рішення.

8. Реалізація прийнятого рішення.

9. Оцінка результату реалізації рішення.

Процес управління власним капіталом підприємства складається з декількох складових, наведених на рис. 1.

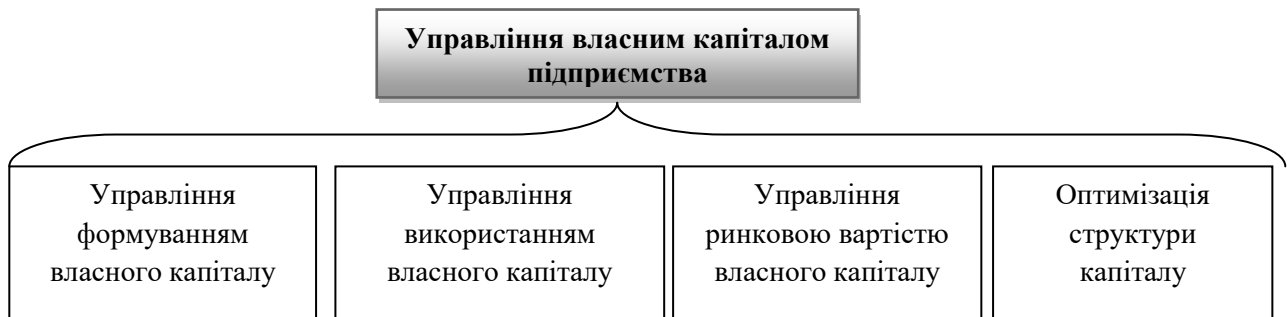

Рисунок 1 – Складові системи власного капіталу (складено за даними [2-5])

Основою управління власним капіталом підприємства є управління формуванням його власних фінансових ресурсів. Успішна, рентабельна робота підприємства, рівень його конкурентоспроможності на ринку і фінансової стійкості забезпечується за умови, коли власний капітал становить більшу частину його фінансових ресурсів. Власний капітал утворюється за рахунок особистої участі власників у його формуванні. Формуючи капітал підприємства, власник частково втрачає прямий зв'язок з капіталом, який фактично стає власним капіталом підприємства, а не власника [6]. З цією метою на підприємстві розробляється фінансова політика, направлена на залучення власних фінансових ресурсів з різних джерел у відповідності з потребами його розвитку в наступному періоді.

Управління ринковою вартістю власного капіталу передбачає її оцінку. Необхідність такого оцінювання спричинена тим, що реальну вартість майна підприємства не завжди можна визначити кількісно, оскільки вартість майна підприємства буде вищою за умови, якщо воно є відомим трендом. Оцінка реальної ринкової вартості власного капіталу підприємства є важливим етапом ефективного управління ним.

Вартість капіталу – це ціна, яку підприємство платить за його залучення з різних джерел [5; 7].

Управління власним капіталом пов'язане не лише із формуванням власних фінансових ресурсів, що забезпечують майбутній розвиток підприємства, проте й із забезпеченням ефективного використання вже накопиченої його частини. Одним із найважливіших завдань у системі управління

власним капіталом є підвищення ефективності його використання. Оцінка ефективності використання власного капіталу може здійснюватися за такими основними напрямками:

- оцінка ролі власного капіталу в загальних обсягах фінансового забезпечення господарюючого суб'єкта;
- оцінка раціональності напрямів розміщення власного капіталу;
- оцінка раціональності використання власного капіталу.

Не менш важливим питанням управління власним капіталом підприємства є визначення оптимальної структури капіталу, тобто такого співвідношення власних і позикових коштів, яке забезпечує максимізацію ринкової вартості компанії. Процес оптимізації структури капіталу є складовим елементом системи управління капіталом, проведення якого сприяє підвищенню результативності діяльності підприємства [4].

На структуру капіталу підприємства впливають такі чинники:

- галузеві особливості здійснення фінансово-господарської діяльності;
- стадія життєвого циклу підприємства;
- кон'юнктура фінансового і товарного ринків;
- рівень прибутковості операційної діяльності підприємства;
- податкове навантаження на підприємство;
- рівень концентрації акціонерного капіталу (бажання власників капіталу зберегти контрольний пакет акцій) [8].

Структура капіталу підприємств є суттєвим стратегічним інструментом обґрунтування управлінських рішень, спрямованих на підвищення результативності формування джерел фінансування діяльності підприємств.

Надмірно низька частка позикового капіталу фактично означає недовикористання потенційно дешевшого, ніж власний капітал, джерела фінансування. Підприємство матиме вищі витрати на капітал, що створює завищені вимоги до прибутковості майбутніх інвестицій. Разом з тим, домінування залученого капіталу в структурі усього капіталу зумовлює високі вимоги до прибутковості капіталу у зв'язку з підвищенням вірогідності неплатежу і зростання ризику для інвестора.

У процесі управління власним капіталом підприємства важливе значення відіграє моніторинг, метою якого є відстеження будь-яких змін структури та обсягу капіталу. За результатами моніторингу на підприємстві приймаються певні рішення щодо стратегії управління власним капіталом задля забезпечення якнайбільшої ефективності його розподілу і використання [9, с. 81].

Моніторинг управління власним капіталом дозволяє отримати відповіді на такі питання:

- рівень ефективності системи управління власним капіталом;
- наявність «вузьких» місць та джерел їх виникнення у фінансово-господарській діяльності підприємства;
- наявність ризиків та чинників впливу на управління власним капіталом;
- можливі напрямки покращення системи управління власним капіталом;
- здатність системи щодо прийняття рішень для управління власним капіталом.

На думку Харчука С. А. удосконалення сучасного механізму управління капіталом підприємства досягається в результаті здійснення відповідної фінансової політики, яка характеризується такими етапами [10]:

1. Аналіз загального обсягу формування капіталу підприємства, його динаміки, відповідності обсягу власного капіталу розміру необоротних і оборотних активів, вартісна оцінка джерел власного капіталу.

2. Оцінка вартості окремих елементів капіталу за джерелами залучення (внутрішніх і зовнішніх) та доцільності їхнього залучення у наступному періоді.

3. Визначення планової потреби у капіталі підприємства для фінансування необоротних і оборотних активів.

4. Оптимізація співвідношення окремих частин капіталу за джерелами фінансування, які залучаються для формування капіталу підприємства.

5. Формування й прийняття рішень щодо залучення відповідних обсягів фінансових ресурсів із внутрішніх і зовнішніх джерел для формування капіталу підприємства.

Висновки

Таким чином, процес управління власним капіталом складається з декількох етапів: управління

формуванням власного капіталу, управління ефективністю його використання, управління ринковою вартістю капіталу та оптимізацією його структури. При цьому, кожен із зазначених етапів є досить важливим для забезпечення ефективної діяльності. У зв'язку із цим, на підприємствах доцільно здійснювати управління власним капіталом для оперативного реагування на непередбачувані зміни та коригування фінансової політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Мішук Є. В. Особливості системи управління власним капіталом підприємства та шляхи її вдосконалення / Мішук Є. В., Міщенко В. В. // Агросвіт. – 2015. – № 24. – С. 46-49.
2. Бланк И.А. Управление капиталом: учебн. курс. – К.: Ольга, Ника-Центр, 2004. – 576 с.
3. Садовська І. Б. Обліково-інформаційне забезпечення в управлінні власним капіталом сільськогосподарських підприємств / І. Садовська // Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Економічні науки. – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 9 (33). – Ч. 3. – 2012. – С. 207-213.
4. Джеджула В. В. Особливості управління капіталом підприємств кондитерської галузі України [Електронний ресурс] / Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю., Стемблевська О. Г. // Інфраструктура ринку. – 2017. – Вип. 7. – С. 127-133. – Режим доступу: <http://www.market-infr.od.ua>.
5. Кірсанова Т.О. Система управління власним капіталом підприємства / Т.О. Кірсанова, І.О. Коляда // Вісник СумДУ. Серія. Економіка. – 2010. – № 1. – Т. 2. – С. 58-63.
6. Івченко Л.В. Власний капітал: джерела формування та функції / Івченко Л.В., Удовик Н.Л. // Молодий вчений. – 2016. – №1. – С. 55-59.
7. Єпіфанова І. Ю. Фінансовий аналіз та звітність : практикум / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 143 с.
8. Рибіцька А. В. Управління капіталом підприємства на основі оптимізації структури позикового капіталу / Рибіцька А. В. // Фінансовий простір. – 2014. – № 2 (14). – С. 144-148.
9. Пілецька С. Т. Управління структурою капіталу підприємства / Пілецька С. Т. // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. — №3 (7). — С. 79-84.
10. Харчук С. А. Сучасні проблеми управління капіталом підприємства та шляхи їх вирішення / С. А. Харчук // Економіка та держава. – 2015. – № 6. – С. 110-113.

Альбіна Юрївна Савчук – магістрант групи МОФ-17м, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: albina.sav4uk@gmail.com

Науковий керівник: **Джеджула В'ячеслав Васильович** – доктор екон. наук, професор кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет.

Albina Yu. Savchuk – Department of finance and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: albina.sav4uk@gmail.com

Supervisor: **Vyacheslav V. Dzhezdzhula** – Doctor of Economics, Professor of Department of Finance and innovative management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia